

COL·LOQUI INTERNACIONAL «LA LINGÜÍSTICA DE POMPEU FABRA»
Universitat Rovira i Virgili (Tarragona) 14/16-XII-1998

Amb motiu de la celebració del cinquantè aniversari de la mort de Pompeu Fabra, el Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili va organitzar a mitjan desembre de l'any passat un col·loqui internacional que fou, sens dubte, un dels actes de més importància acadèmica al llarg de l'any d'homenatge. La transcendència d'aquelles jornades quedà ben palesa tant per l'alt nivell de participació, com per la qualitat dels estudis que s'hi llegiren. Uns dos-cents estudiosos i catalanistes de tota l'àrea lingüística i de diverses universitats europees s'aplegaren per escoltar les vuit ponències i la trentena llarga de comunicacions que hi foren presentades.

Des del punt de vista dels continguts, el tret més destacable d'aquesta trobada va ser la decidida voluntat dels organitzadors d'emmarcar-la en un context de rigorosa reflexió científica que superés la imatge mitificada del *mestre*. Així, l'interès se centrà en la sistematicitat i la coherència de la doctrina lingüística de Pompeu Fabra. Les tesis exposades abordaren l'obra fabriana amb la naturalitat d'anàlisi objectiva dins la disciplina però sense menystenir la vigència de la seva obra en la planificació lingüística catalana actual. Cosa que es pogué comprovar, per exemple, en la ponència inaugural a càrrec de Joan Solà sobre la gramàtica pòstuma de Fabra i la intervenció de Coromines arran de la seva edició, que va generar un xic de polèmica. La idea central del discurs de Solà apuntava cap al possible replantejament per part de Fabra d'algunes qüestions que no pogué enllestir.

Sobre els aspectes més directament relacionats amb la normalització parlà també Xavier Lamuela, que entre els criteris i procediments de codificació va voler fer ressaltar la ponderació constant en l'obra fabriana tant dels usos lingüístics tradicionals com de la necessitat de la renovació sobre una base tècnicament més sistemàtica, amb la consciència que calia aconseguir un model de llengua acceptat majoritàriament i que no resultés estrany, i que això era més important que la perfecció del programa. Una urgència que aparegué també implícita en la ponència de Mila Segarra sobre les *Normes ortogràfiques* de 1913, que glossava la dificultat de la seva redacció a causa sovint de la manca de temps per encetar discussions complexes, especialment amb mossèn Alcover, tal com reflecteixen els dos documents inèdits de la SF de l'IEC que va aportar. Algunes de les comunicacions també abordaren aquesta temàtica, com en el cas d'Aina Torrent-Lenzen amb les seves reflexions sobre el concepte de norma lingüística o també de Macià Riutort, que focalitzà una qüestió en general poc debatuda: l'ortoèpia.

Un altre punt d'interès privilegiat fou el de la lexicografia. A propòsit del *Diccionari general de la llengua catalana*, Teresa Cabré va exposar amb claredat i amb voluntat de revisió el problema d'incloure terminologia en els diccionaris de llengua general perquè resultin eficients en la consulta habitual sense resultar poc operatius o incomplets. La seva proposta de possible solució apuntava cap a una anàlisi del corpus textual de l'IEC i la informació que dona sobre freqüències d'ús. Cal remarcar que la recerca lexicogràfica va demostrar ser especialment fructífera, a la vista del nombre de comunicants que van optar per aquest vessant, amb enfocaments diversos com ara el tractament de les unitats lexicalitzades, l'avaluació de la creativitat lèxica, el component ideològic del diccionari Fabra, la semàntica, el marcatge temàtic i d'ús, etc.

Sebastià Bonet s'ocupà en la seva ponència de fer un repàs a la teoria sintàctica del corpus fabrià des de l'*Ensayo de gramàtica del catalán moderno*, fins a la *Gramàtica catalana* de 1912 i les *Converses filològiques*, amb una especial atenció a la reflexió de Fabra sobre la interferència sintàctica en funció d'una tipologia establerta prèviament que contemplava manlleus i generalitzacions d'usos de diversos tipus. A més de ressenyar les valoracions que féu Fabra d'aquestes qüestions en aquell moment, Bonet va destacar Meyer-Lübke com a referent per a l'elaboració teòrica de la seva sintaxi. En aquest apartat gramatical, la majoria de comunicacions van centrar-se en la morfologia verbal, des de les construccions de règim fins a l'anàlisi monogràfica del paradigma verbal fabrià.

Una altra qüestió que es va posar sobre la taula va ser la contribució dels diferents dialectes en la construcció d'un model de llengua nacional, i Antoni Ferrando s'encarregà d'explicar l'evolució del posicionament de Pompeu Fabra des de la seva reticència inicial a les variants territorials a causa dels seu desconeixement, fins a la seva inclusió en el model de llengua estàndard, sobretot en l'ortografia i el lèxic. Ferrando va remarcar que aquest canvi d'opinió s'originà coincidint amb el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, i que, tot i que això permeti l'extensió de l'activitat reguladora al valencià i als parlars balears, Fabra només va marcar unes línies d'orientació però sense intervenir-hi amb determinació.

Per un altre cantó, algunes de les intervencions es van encarregar d'aportar una contextualització internacional o plurilingüística al treball de Pompeu Fabra, com la ponència de George Kremnitz sobre l'espai occitanocatalà o les comunicacions de Janet Decesaris i M. Teresa Garcia-Castanyer sobre les gramàtiques anglesa i francesa de Fabra, respectivament; un aspecte ben poc explorat fins ara.

El Colloqui el va clausurar Joshua Fishman, representant significat de la sociologia del llenguatge de prestigi mundial, que va posar el punt final a les sessions amb una conferència sobre el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana de 1906. Per una banda, el situà en el context de diversos primers congressos de llengües minoritzades en situació emergent, i, per l'altra, elogià la capacitat de Pompeu Fabra per fer cristal·litzar les inquietuds d'aquell moment en un projecte factible i que ha estat capaç de reeixir amb èxit quant a la implantació social, comparat amb casos similars d'altres llengües que no van saber aprofitar les iniciatives per començar a sortir de la seva precarietat.

La valoració científica d'aquestes jornades és sens dubte molt positiva pel rigor disciplinari amb què es va abordar l'anàlisi d'una obra lingüística complexa i molt rica, sempre valorant la seva importància cabdal, però amb una mirada crítica que demana la resolució de les diverses mancances que s'han anat evidenciant amb els anys per poder oferir seguretat a un model de llengua adaptat al temps present. No hi ha espai suficient per ressenyar les aportacions de tots els treball presentats, la majoria d'un nivell científic elevat i altament tècnics, però ja s'ha endegat el procés d'edició de les actes i en pocs mesos els textos seran a l'abast de tothom.

R.-D. M.

* * *